

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4 (2)

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI.....	30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	42
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	60
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	70
Xamidova Zarifa Urol qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMI.....	77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	84
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	100
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS' GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN.....	105
Maxmudov Rahimjon	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH.....	109
Abduraxmonova Gulmira	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o'g'li	

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI.....	120
Tuychieva Odina Nabiyevena	
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY.....	131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI.....	140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	149
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	156
Odinayev Ravzatullo Asatulloevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Karimov Alibek Valievich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	167
Xodjaye Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARINING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLIISH ISTIQBOLLARI.....	173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux	
HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI.....	179
Marqayev Xurshid Aliqulovich	
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	183
Zaripova Sayohat Zafarovna	
XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi	
BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI.....	192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..	199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI.....	203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	209
Yusupov Farhod Adamboyevich	
TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLIISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH.....	214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich	
OLIIY TA'LIMNI MOLIVALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA.....	218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI.....	222
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	226
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА.....	231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ.....	237
Садиков Жахонгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуқанмед кизи	
РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ.....	243
Мирджуроев Сарвар Алишер угли	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI ..	246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	250
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО	259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид	
ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЕННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ.....	265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARNING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARINING BIZNES JARAYONLARINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI (BPM, LEAN VA SIX SIGMA YONDASHUVLARI MISOLIDA) ..	279
Azimova Maxfuza Rashidovna	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOIYILLARI	284
Xolov Xamza Tojiddinovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BILAN TA'MINLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: EKONOMETRIK TAHLIL VA PROGNOZLASH	292
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich, Ibragimova Nodira Kadamovna	
A THEORETICAL MODEL LINKING GENDER EQUALITY AND MANAGEMENT EFFICIENCY.....	297
Ochilova Intizor Sadikovna	
QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELIDAN KUTILAYOTGAN DAROMADGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODEL ORQALI BAHOLASH.....	303
Sindarov Fazliddin Kaxramonovich	
MAMLAKAT KIMYO SANOATIDAGI KORXONALAR FAOLIYATIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH JARAYONI VA ULARNING TAHLILI.....	312
Odilova Malika Abdushukur qizi	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI ISHLAB CHIQRISH SANOATIGA JORIY ETISH	317
Abdivoyitova Sarvinoz Abduxayit qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV HISOB TIZIMINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	321
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	326
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA TENDENSIYALARI.....	332
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
USING ENGINEERING MODELS TO MEASURE SME RISKS IN UZBEKISTAN.....	340
Djumabayeva Dilobar Asatillayevna	
BANK FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ASOSIY MASALALARI.....	347
Yusufov Javohirtshoh Ozod o'g'li, Xolmirzayev Elbek Baxtiyorovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR JARAYONIDA TALABALARNING IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	353
Meyliyeva Shoxista Rustamovna	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	358
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA ELEKTR YORITISH MAHSULOTLARI BOZORINI INNOVATSION LOKALIZATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DINAMIKA, TAHLIL VA PROGNOZ	363
Jurayev Murotjon Sotivoldiyevich	
HUUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH VA REYTINGLASH.....	371
Kosimov Bobir Abdigafarovich	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	376
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	383
Мурадов Алишер Курбанбаевич	
ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	390
Усманова Диляфруз Каршиевна	
WAYS TO IMPROVE THE REGIONAL STRUCTURE OF THE INDUSTRY OF NAVAI REGION	396
Uralov Eliboy Omonovich	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'INI TAKOMILLASHTIRISHDA SAMARALI XORIJIY TAJRIBA	400
Safarova Shahzoda	
НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА.....	405
Рафиева Зарина Хусановна	
INDUSTRY 4.0 SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING ILMIY-AMALIY MASALALARI.....	410
Djuraeva Guzal Shavkatovna	

SUG'URTA TASHKILOTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	414
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
TIJORAT BANKLARIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	418
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СЛОВАРЯ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	425
Рихсибоева Нигора Низомиддин кизи, Тоймухамедова Дилобар Хуснитдиновна	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	434
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
KAM SUV TALABCHAN SEMENT OLIISH UCHUN RATSIONAL TARKIBNI TADQIQ QILISH.....	440
X.V. Yusupov, Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
ENHANCING THE EFFICIENCY OF ISLAMIC FINANCING MECHANISMS IN EMERGING ECONOMIES: EVIDENCE FROM MURABAHA-BASED INSTRUMENTS AND PUBLIC-PRIVATE INVESTMENT MODELS.....	445
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	453
Ibragimov Husen Ismailovich	
STUDIES ON OBTAINING AZOSUPERPHOSPHATE BY TREATING HIGH-CARBONATE, LOW-GRADE CENTRAL KYZYLKUM PHOSPHORITES WITH VARIOUS DOSAGES OF AMMONIUM SULFATE AND SULFURIC ACID.....	457
Saidov Hakimboy O'rinboyevich	
HUDUDIIY SANOAT ISHLAB CHIQRISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	463
Avliyaqulov Xudoyberdi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
NAVOIY VILOYATI SANOATI RIVOJLANISHINI BANDLIK VA INVESTITSIYA OQIMLARI ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	466
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	474
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIIY MEKANIZMLARI VA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	480
Rustamov Umidjon Xayitboyevich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI.....	485
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMLARIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISH VA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI.....	494
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li, Saydullayeva Dilnoza Komil qizi	
BENTONIT YORDAMIDA ISHLATILGAN TURBINA MOYLARINI TOZALASH ASOSIDA BAZAVIY MOY OLIISH IMKONIYATLARI.....	502
Salomatov Behruz To'ymurodovich, Panoyev Nodir Shavkatovich, Safarov Jasur Alijon o'g'li	
INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARIDA QAROR QABUL QILISH VA KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGI.....	506
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	

CHEMICAL-MINERALOGICAL CHARACTERIZATION AND DRY BENEFICIATION TECHNOLOGY OF FELDSPAR FROM THE SULTAN UVAYS DEPOSIT	512
Buranova Dinara Baxtiyarovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTI ORQALI YUK TASHISH JARAYONIDAGI TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASHNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	520
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
MAGNIT O'ZAGI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORLARDA MEXANIK ZO'RIQISH VA ISROFLARNI KAMAYTIRISH HAMDA TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MAQSADIDA ELLIPS KESIMNING OPTIMAL PARAMETRLARINI TANLASH.....	524
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ОТ ДЕКЛАРАЦИЙ К ДЕЙСТВИЮ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ БАРЬЕРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	531
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
ISSIQLIK ELEKTR STANSIYALARI ISHINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BASHORAT QILISH VA YAXSHILASH.....	536
Axmadjonov Ixtiyorjon Rovshanjon o'g'li, Umurzakova Dilnoza Maxamadjanovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI QAYTARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN RISKKA ASOSLANGAN MODEL	542
Tuxliyev Bozor Karimovich, Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
O'ZBEKISTONDA AGROFOTOVOLTAIKA: ILMIY-AMALIY RIVOJLANISH, PILOT LOYIHALAR VALIDATSIYASI VA ME'YORIY-HUQUQIY ISTIQBOLLAR	552
Shog'o'chqorov Sanjar Qodir o'g'li	
MINTAQAVIY INFRATUZILMANING IJTIMOYIY TABAQALASHUVGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	563
Babjanova Dilfuza Abdurasulovna	
SANOAT KORXONALARIDA KLASTERLASHUV JARAYONLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALARNING AHAMIYATI	568
Xusanova Malohat Mingnorovna	
ПРИМЕНЕНИЕ АЛГОРИТМИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ФИНАНСОВОМ УЧЁТЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НЕФТЕГАЗОПЕРЕРАБОТКИ.....	574
Икрамова Хилола Ровшан кизи	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH.....	583
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA XARAJATLAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING VA AUTSTAFFINGDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	590
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO'LLARI .	596
Berdiyev Akram O'ktamovich	
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI	601
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi	
DAVLATNING IJTIMOYIY SOHA MUASSASALARI MOLIVAVIY RESURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH	608
Hasanov To'liqin Axmatovich	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH MARKAZLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	616
Urazov Sadulla Shodiyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI SAVDOSINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	621
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	625
Junaydullaev Mels Asliddin o'g'li	
ECONOMIC SOLUTIONS OF THE COLLECTOR SYSTEM FOR THE EFFECTIVE USE OF THE UNDERGROUND ENVIRONMENT IN URBAN PLANNING.....	630
Usmonov Quvvat Turdievich, Orazbayeva Nazokat Maksetovna, Usmonova Madina Quvvat qizi	
SUN'YI INTELLEKT VA MASHINALI O'RGANISH TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINI HUDUDLAR VA TARMOQLAR KESIMIDA TAHLIL QILISH.....	635
Muxamadjonova Durdona Adashboy qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI	642
P.SH. Usmonov	
ASINXRON MOTORLARDAGI TASHQI SOCHILMA MAGNIT MAYDONINI O'LCHASH ORQALI DIAGNOSTIKA QILISH.....	646
Pirmatov Nurali, Bekishev Allabergen, Kurbonov Najmiddin, Jalilov Akobir	
ОСОБЕННОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ	652
X.B. Убайдуллаев	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	659
Rapikov Toxirjon Yuldashbayevich	
"QUYUV MEKANIKA ZAVODI" AJDA ASOSIY VOSITALARNING BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	664
Suyunova Zuxra Bahodir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MILLIY TO'LOV TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	670
Amonov Alisher Rajab o'g'li	
VALYUTA BOZORI KUTILMALARI VA ISHONCH OMILINING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIDAGI ROLI: KUTISHLAR NAZARIYASI ASOSIDA TAHLIL.....	675
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK AMALIYOTIDA ISLOM MOLIYASI QOIDALARIGA AMAL QILUVCHI BANKLAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH.....	679
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
ИСКОННЫЕ СЛОВА, ЗАИМСТВОВАНИЯ И КАЛЬКИРОВАНИЕ В ГЕНДЕРНОЙ ЛЕКСИКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА: ДИАХРОНИЧЕСКИЙ И СИНХРОНИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ	687
Худойкулова Феруза Меликуловна	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY SAMARADORLIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI.....	693
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	

JISMONIY SHAXSLARNI SOLIQQA TORTISHDA XALQARO FISKAL RAG‘BATLANTIRISH TAJRIBASI VA UNING O‘ZBEKISTONDA QO‘LLANILISHI: IJTIMOIIY-EKOLOGIK YONDASHUV.....	700
Saidrasulov Ibrohim Ixtiyor o‘g‘li	
XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA ICHKI AUDITNI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI	705
Maxmudova Sharifa Elmurodovna	
DEVELOPMENT OF E-LEARNING AND EDUCATIONAL PLATFORMS IN UZBEKISTAN	713
Akhrorova Munavvar, Elshodbek Musayev, Fazilat Kamalova, Rahmatjon Erkaboyev, Sabrina Ziyakulova	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MAJBURIYATLARNING IQTISODIY MOHIYATI, TASNIFI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	721
Amirov Askar Aktamovich	
SUG‘URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY JIHALARI	725
Mamadjanov Shuhrat Jalolidinovich	
BUDJETLARARO MUNOSABATLAR ORQALI HUDUDLAR O‘RTASIDAGI MOLIYAVIIY NOMUTANOSIBLIKNI BARTARAF ETISHNING NAZARIY JIHALARI	730
Alimqulov Hikmatulla Baxrom o‘g‘li	
SURXONDARYO VILOYATI SHEROBOD TUMANI TUPROQLARINING XOSSALARI VA ULARNING SIFAT KO‘RSATKICHLARI	735
Botirov Behzod Bahodir o‘g‘li	
DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISHDA RAQAMLI MONITORING TIZIMLARINING FISKAL SAMARADORLIKKA TA‘SIRI	740
Berdibekov Adhamjon Ilhomjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING O‘ZGARISH TENDENSIYALARI	745
Ashirov Jasur Dilshod o‘g‘li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGI VA ULARNI BAHOLASH	750
Avazbek Jo‘rayev	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VA TRANSFORMATSION OMILLARI	757
Aripov Ulug‘bek Bahodirovich	
MEHNAT HAQI FONDINING SHAKLLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	763
Nomozov Ilhomjon Ziyodullo o‘g‘li	
NOMODDIY AKTIVLAR YARATISHGA QARATILGAN TADQIQOT XARAJATLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIIY JIHALARI	766
Ishanqulov Izzatilla Nurillayevich,	
QURILISH KORXONALARIDA MOLIYAVIIY RESURLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIIY USULLARI.....	770
Toshimov Azizbek Hakimovich,	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TOMONIDAN INVESTITSIIYA LOYIHALARINI REJALASHTIRISH.....	773
Qurbonov Nuriddin Ro‘ziqulovich	
PAXTA XOM ASHYOSINI CHUQUR QAYTA ISHLASH ORQALI QO‘SHIMCHA QIYMAT YARATISH.....	780
Abdullayev Hamidulla Abdug‘ani o‘g‘li, Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	

PAXTA XOM ASHYOSINI CHUQUR QAYTA ISHLASH ORQALI QO'SHIMCHA QIYMAT YARATISH

Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li

Namangan davlat texnika universiteti,

mustaqil tadqiqotchi

E-mail: hamidullaad@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich

i.f.d., professor

Annotatsiya. Ushbu maqolada paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymat yaratish jarayonlari va uning O'zbekiston iqtisodiyotidagi ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda paxta-to'qimachilik sanoatining rivojlanish tendensiyalari, klaster tizimining joriy etilishi hamda qayta ishlash darajasining oshishi natijasida yuzaga kelayotgan iqtisodiy samaradorlik o'rganilgan.

Shuningdek, maqolada 2018–2025-yillar oralig'idagi statistik ma'lumotlar asosida ishlab chiqarish va eksport ko'rsatkichlarining dinamikasi tahlil qilinib, qo'shimcha qiymat yaratishning asosiy bosqichlari yoritilgan. Xalqaro tajribalar asosida chuqur qayta ishlash sanoat rivojlanishining muhim omili ekanligi asoslab berilgan.

Tadqiqot natijalari paxta xom ashyosini qayta ishlash darajasini oshirish orqali milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini kuchaytirish mumkinligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: paxta sanoati, qo'shimcha qiymat, chuqur qayta ishlash, paxta-to'qimachilik klasterlari, iqtisodiy samaradorlik, eksport, qiymat zanjiri, sanoat rivojlanishi, O'zbekiston iqtisodiyoti.

Abstract. This article analyzes the process of creating added value through deep processing of raw cotton and its significance in the economy of Uzbekistan. The study examines the development trends of the cotton-textile industry, the implementation of cluster systems, and the economic efficiency resulting from increased levels of processing.

In addition, the article analyzes statistical data from 2018–2025 to evaluate production and export dynamics and highlights the main stages of value creation. Based on international experience, it is substantiated that deep processing is a key factor in industrial development.

The results of the study show that increasing the level of cotton raw material processing contributes to strengthening the competitiveness of the national economy.

Keywords: cotton industry, added value, deep processing, cotton-textile clusters, economic efficiency, exports, value chain, industrial development, Uzbekistan economy.

Аннотация. В данной статье анализируется процесс создания добавленной стоимости посредством глубокой переработки хлопкового сырья и его значение для экономики Узбекистана. В исследовании рассматриваются тенденции развития хлопково-текстильной отрасли, внедрение кластерной системы, а также экономическая эффективность, возникающая в результате повышения уровня переработки.

Кроме того, в статье проводится анализ статистических данных за 2018–2025 годы для оценки динамики производства и экспорта, а также выделяются основные этапы формирования добавленной стоимости. На основе международного опыта обосновывается, что глубокая переработка является ключевым фактором промышленного развития.

Результаты исследования показывают, что повышение уровня переработки хлопкового сырья способствует укреплению конкурентоспособности национальной экономики.

Ключевые слова: хлопковая промышленность, добавленная стоимость, глубокая переработка, хлопково-текстильные кластеры, экономическая эффективность, экспорт, цепочка создания стоимости, промышленное развитие, экономика Узбекистана.

KIRISH

Hozirgi iqtisodiy o'sish davrida va sanoat diversifikatsiyasi sharoitida milliy iqtisodiyotlarning barqaror rivojlanishi xom ashyo resurslaridan samarali foydalanish hamda ularni yuqori qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlarga aylantirish darajasiga bevosita bog'liq. Shu sababli, agrar sektorda yetishtiriladigan mahsulotlarni chuqur qayta ishlash orqali eksport tarkibini diversifikatsiya qilish hamda tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish dolzarb masalalardan biri bo'lib kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasi paxta yetishtirish bo'yicha jahonda yetakchi davlatlardan biri sifatida uzoq yillar davomida asosan xom ashyo eksportiga yo'naltirilgan modeldan foydalanib kelgan. So'nggi yillarda esa mamlakatda paxta-to'qimachilik klasterlarini rivojlantirish, chuqur qayta ishlash ulushini oshirish va tayyor mahsulot eksportini kengaytirishga qaratilgan tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 16-sentabrdagi PQ-4453-son qarorida paxta-to'qimachilik ishlab chiqarishini rivojlantirish, chuqur qayta ishlash darajasini oshirish va eksport hajmini ko'paytirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Ushbu ilmiy maqolaning yangiligi shundan iboratki, unda paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymat yaratishning iqtisodiy mexanizmlari tizimli ravishda tahlil qilinib, O'zbekiston sharoitida klaster tizimi asosida samaradorlikni oshirishning yangi yondashuvlari ishlab chiqiladi. Shu sababli, maqolada paxta-to'qimachilik zanjirining har bir bosqichida yaratilayotgan qo'shimcha qiymat miqdorini baholash hamda uni oshirishning amaliy yo'llari taklif etiladi.

Ushbu maqoladan ko'zlangan asosiy maqsad — paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymat yaratishning iqtisodiy ahamiyatini ochib berish, mavjud masalalarni aniqlash va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Paxta xom ashyosini qayta ishlash va qo'shimcha qiymat yaratish masalalari iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan bo'lib, ushbu yo'nalishda bir qator xorijiy va mahalliy olimlar ilmiy tadqiqotlar olib borgan.

Shuningdek, *World Bank* tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda rivojlanayotgan mamlakatlarda xom ashyoni chuqur qayta ishlash sanoatni rivojlantirish va eksport tarkibini diversifikatsiya qilishning asosiy omillaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Ushbu tashkilot hisobotlarida qayd etilishicha, yuqori qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarish iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtiradi va yangi ish o'rinlari yaratishga xizmat qiladi.

Shu boisdan, *UNIDO* tadqiqotlarida sanoatni modernizatsiya qilish va qiymat zanjirlarini chuqurlashtirish orqali milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirish mumkinligi asoslab berilgan. Mazkur yondashuv paxta-to'qimachilik sanoatida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

MDH va O'zbekiston olimlari tomonidan ham ushbu masala atroflicha o'rganilgan. Jumladan, mahalliy iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlarida paxta-to'qimachilik klasterlarini rivojlantirish, xom ashyoni qayta ishlash darajasini oshirish hamda eksport salohiyatini kengaytirish masalalari tahlil qilingan. Ularning fikricha, paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash orqali nafaqat iqtisodiy samaradorlik oshadi, balki hududiy bandlik darajasi ham sezilarli yaxshilanadi.

Ammo mavjud tadqiqotlarda paxta xom ashyosini qayta ishlash jarayonida yaratilayotgan qo'shimcha qiymatni aniq baholash mexanizmlari yetarli darajada yoritilmagan. Ayniqsa, klaster tizimi sharoitida qiymat zanjirining har bir bosqichida hosil bo'ladigan iqtisodiy samarani kompleks tahlil qilish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda.

Ushbu ilmiy maqolada paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymat yaratish jarayonlarini tizimli ravishda o'rganish va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ilmiy maqolada paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymat yaratish jarayonlarini tahlil qilishda umumilmiy va iqtisodiy tahlil usullaridan foydalanildi. Xususan, tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik tahlil hamda iqtisodiy modellashtirish metodlari qo'llanildi.

Tizimli yondashuv asosida paxta-to'qimachilik zanjiri "xom ashyo – dastlabki qayta ishlash – chuqur qayta ishlash – tayyor mahsulot – eksport" bosqichlarida o'rganildi. Har bir bosqichda yaratiladigan qo'shimcha

qiymatning shakllanish mexanizmi alohida tahlil qilindi.

Qiyosiy tahlil usuli orqali O'zbekiston paxta sanoati ko'rsatkichlari *World Bank* va *UNIDO* tomonidan taqdim etilgan xalqaro ma'lumotlar bilan solishtirildi. Bu esa milliy sanoatning global qiymat zanjirlaridagi o'rnini aniqlash imkonini berdi.

Statistik tahlil jarayonida 2018–2025-yillar oralig'idagi paxta xom ashyosini qayta ishlash darajasi, ishlab chiqarish hajmi va eksport ko'rsatkichlari o'rganildi. Ushbu ma'lumotlar asosida trend tahlili amalga oshirildi va rivojlanish dinamikasi aniqlashtirildi.

Mazkur maqolaning ilmiy yangiligi shundan iboratki, paxta-to'qimachilik sanoatida qo'shimcha qiymat yaratish jarayoni birinchi marta integratsiyalashgan qiymat zanjiri modeli asosida tahlil qilindi. Ushbu modelda har bir ishlab chiqarish bosqichida yaratiladigan iqtisodiy qiymat alohida ko'rsatkich sifatida baholandi va ularning umumiy sanoat samaradorligiga ta'siri aniqlashtirildi.

Bundan tashqari, ushbu ilmiy maqolada klaster tizimi sharoitida qo'shimcha qiymatning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar (texnologik modernizatsiya, eksport tarkibi, qayta ishlash darajasi) o'zaro bog'liq holda ko'rib chiqildi. Bu yondashuv an'anaviy statistik tahlildan farqli ravishda kompleks iqtisodiy baholash imkonini beradi.

Shu boisdan, taklif etilgan metodologiya paxta sanoatida nafaqat ishlab chiqarish hajmini, balki iqtisodiy samaradorlik va qo'shimcha qiymatni oshirishga yo'naltirilgan ilmiy-amaliy model sifatida xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'rganilgan tahlillar paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash jarayoni O'zbekiston iqtisodiyotida qo'shimcha qiymat yaratishning asosiy omillaridan biri ekanligini ko'rsatdi. 2018–2025-yillar oralig'idagi statistik ma'lumotlar asosida ishlab chiqilgan dinamik qatorlar sanoatda izchil o'sish tendensiyasi mavjudligini tasdiqlaydi.

Ilmiy manbalarga ko'ra, paxta xom ashyosini qayta ishlash darajasi 2018-yilda 60 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib bu ko'rsatkich 92 foizga, 2025-yil prognoziga ko'ra esa 96 foizga yetishi kutilmoqda. Bu holat mamlakatda xom ashyo eksportidan tayyor mahsulot ishlab chiqarishga o'tish jarayoni jadallashganini ko'rsatadi.

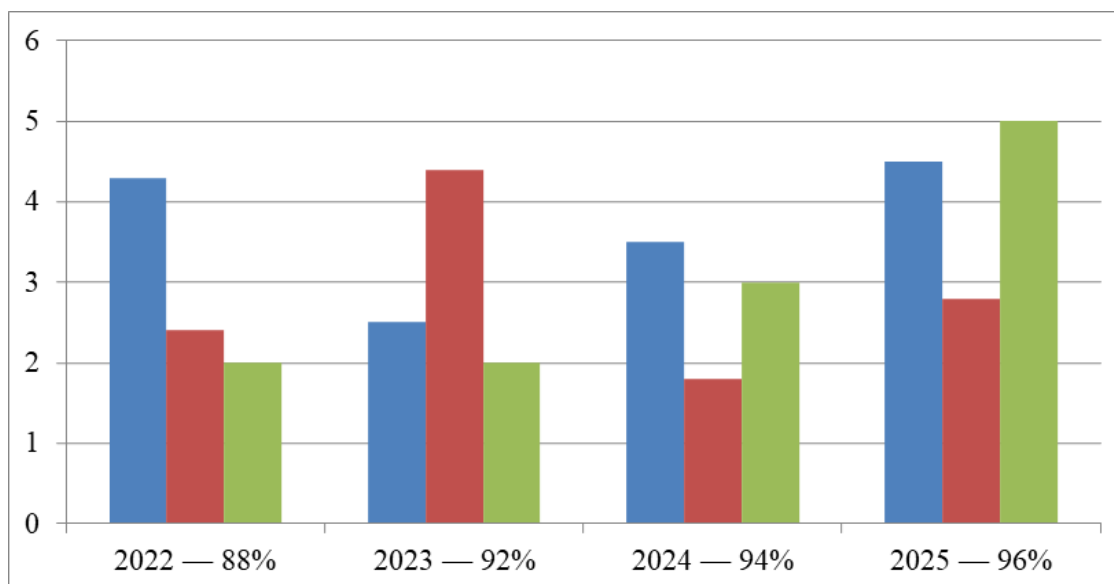
Shu sababli, qayta ishlash darajasining oshishi bilan eksport tarkibida ham sezilarli o'zgarishlar yuz bermoqda. Xususan, tayyor to'qimachilik mahsulotlari eksporti 2018-yildagi 1,1 mlrd AQSh dollaridan 2023-yilda 3,8 mlrd AQSh dollarigacha oshgan bo'lib, bu 3 barobardan ortiq o'sishni anglatadi. 2025-yilga borib esa ushbu ko'rsatkich 4,8 mlrd dollarga yetishi prognoz qilinmoqda (1-jadval).

1-jadval
O'zbekistonda paxta xomashyosini qayta ishlash darajasi (2018–2025-yy.)¹

№	Yil	Paxta tolasi ishlab chiqarish (mln tonna)	Qayta ishlash darajasi (%)	Tayyor mahsulot eksporti (mlrd \$)
1.	2018	3.2	60	1.1
2.	2019	3.1	65	1.4
3.	2020	3.0	73	1.8
4.	2021	3.2	82	2.4
5.	2022	3.3	88	3.2
6.	2023	3.4	92	3.8
7.	2024	3.5	94	4.2
8.	2025	3.6	96	4.8

Paxta xomashyosini chuqur qayta ishlash darajasi tarmoq samaradorligini belgilovchi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda ushbu ko'rsatkichning izchil oshib borayotgani amalga oshirilayotgan tarkibiy islohotlar, klaster tizimining rivojlanishi hamda yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishga o'tish bilan bevosita bog'liqdir. Xususan, xomashyoni qayta ishlash darajasining ortishi eksport salohiyatini kengaytirish, ichki sanoat zanjirlarini mustahkamlash va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Mazkur jarayon dinamikasi quyidagi rasmda keltirilgan (1-rasm).

1 Muallif ishlanmasi

1-rasm. Paxta xomashyosini qayta ishlash darajasi²

Grafikdan ko'rinadiki, qayta ishlash darajasi 2025-yilga borib deyarli maksimal darajaga (96%) yetishi kutilmoqda. Bu esa paxta sanoatining izchil sanoatlashtirilayotganidan dalolat beradi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatda paxta tolasi ishlab chiqarish hajmi yillik o'rtacha 3–3,5 mln tonnani tashkil etgan bo'lsa, so'nggi yillarda uning qayta ishlash darajasi sezilarli oshib, 2023-yilga kelib 90 foizdan yuqori ko'rsatkichga yetgan (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida). Bu esa xom ashyoni eksport qilishdan ko'ra, undan tayyor mahsulot ishlab chiqarish orqali yuqori qo'shimcha qiymat yaratish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, xom ashyoni chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymat yaratish iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Xususan, *World Bank* va *UNIDO* tadqiqotlarida qayd etilishicha, rivojlanayotgan davlatlarda sanoatni chuqurlashtirish va qayta ishlash zanjirlarini kengaytirish yalpi ichki mahsulot o'sishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu natijalar paxta-to'qimachilik sanoatida qo'shimcha qiymat yaratishning asosiy manbai — chuqur qayta ishlash ekanligini tasdiqlaydi. Xom paxta eksporti o'rniga tayyor mahsulot ishlab chiqarish iqtisodiyotga bir necha barobar ko'proq daromad keltiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, 1 tonna paxta xom ashyosini qayta ishlash bosqichlariga qarab qiymat keskin oshadi:

- xom paxta — boshlang'ich qiymat;
- paxta tolasi — o'rtacha qiymat;
- ip va mato — yuqori qiymat;
- tayyor kiyim-kechak — eng yuqori qo'shimcha qiymat.

Bu jarayon iqtisodiy adabiyotlarda "value added chain" (qo'shimcha qiymat zanjiri) deb yuritiladi. Ushbu zanjirda har bir bosqichda qiymat oshib borishi milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Ushbu ilmiy maqola shuni ko'rsatadiki, paxta-to'qimachilik klasterlarining joriy etilishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirgan. Klaster tizimi orqali xom ashyoni yetishtirishdan tortib, tayyor mahsulot ishlab chiqarishgacha bo'lgan jarayonlar yagona tizimga birlashtirildi. Natijada logistika xarajatlari optimallashtirildi, ishlab chiqarish samaradorligi oshdi va eksport hajmi kengaydi.

World Bank va *UNIDO* ma'lumotlariga ko'ra, chuqur qayta ishlash ulushi yuqori bo'lgan davlatlarda (masalan, Turkiya, Xitoy) paxta sanoatidan olinadigan daromad xom ashyo eksportiga asoslangan iqtisodlarga nisbatan 2–4 barobar yuqori hisoblanadi. Bu esa O'zbekiston uchun ham chuqur qayta ishlash strategiyasining samarali tanlanganini tasdiqlaydi.

- Ushbu maqola asosiy xulosani quyidagicha ifodalaydi:
- paxta xom ashyosini qayta ishlash darajasi barqaror o'sib bormoqda;
- eksport tarkibida tayyor mahsulotlar ulushi sezilarli oshgan;
- qo'shimcha qiymat yaratish klaster tizimi orqali jadallashgan;
- sanoatning global raqobatbardoshligi mustahkamlanmoqda.

Ushbu maqolada o'tkazilgan tahlillar paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash iqtisodiy o'sishning muhim

drayveri ekanligini va qo'shimcha qiymat yaratish orqali milliy iqtisodiyot samaradorligini sezilarli oshirish mumkinligini ko'rsatdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash O'zbekiston iqtisodiyotida qo'shimcha qiymat yaratishning muhim manbalaridan biri ekanligini tasdiqladi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, 2018–2025-yillar davomida paxta xom ashyosini qayta ishlash darajasining izchil oshib borishi tayyor mahsulot ishlab chiqarish hajmining kengayishiga, eksport tushumlarining ortishiga hamda sanoatning umumiy samaradorligi yuksalishiga xizmat qilgan.

Aniqlanishicha, paxta-to'qimachilik klasterlarining joriy etilishi xom ashyo yetishtirishdan boshlab tayyor mahsulot ishlab chiqarishgacha bo'lgan jarayonlarni yagona tizimga birlashtirib, logistika xarajatlarini maqbullashtirish, ishlab chiqarish zanjirini qisqartirish va resurslardan samarali foydalanish imkonini yaratgan. Natijada milliy iqtisodiyotda yuqori qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlar ulushi oshib, eksport tarkibi yanada diversifikatsiyalashgan.

Shuningdek, ilmiy tahlillar paxta xom ashyosini faqat dastlabki qayta ishlash emas, balki uni ip-kalava, mato, tayyor tikuv-trikotaj mahsulotlari va brendlangan tayyor mahsulotlar ko'rinishida bozorga chiqarish eng yuqori iqtisodiy samarani ta'minlashini ko'rsatdi. Bu esa paxta sanoatini chuqur qayta ishlash strategiyasining uzoq muddatli istiqbolda to'g'ri va samarali yo'nalish ekanligini anglatadi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

Paxta xom ashyosini qayta ishlash darajasini yanada oshirish orqali tayyor mahsulot ishlab chiqarish ulushini ko'paytirish.

Hududlarda zamonaviy to'qimachilik, bo'yash, pardoqlash va tikuv-trikotaj korxonalarini kengaytirish.

Klaster tizimida ilmiy innovatsiyalar, raqamli boshqaruv va energiya tejankor texnologiyalarni joriy etishni jadallashtirish.

Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni xalqaro standartlar, sertifikatlash va brending tizimlari orqali qo'llab-quvvatlash.

Tayyor mahsulot eksport geografiyasini kengaytirish hamda yuqori talabga ega tashqi bozorlarga chiqishni rag'batlantirish.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini paxta-to'qimachilik qiymat zanjiriga faol jalb etish uchun moliyaviy va institutsional ko'mak mexanizmlarini rivojlantirish.

Umuman olganda, paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymat yaratish sanoat o'sishini jadallashtirish, yangi ish o'rinlari yaratish, eksport salohiyatini oshirish va milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini mustahkamlashning muhim strategik yo'nalishi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 16.09.2019-yildagi "Yengil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4453-sonli qarori, <https://lex.uz/docs/-4516526>
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. *O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati bo'yicha yillik hisobotlar (2018–2025)*. Toshkent.
3. World Bank. (2023). *Cotton and Textile Value Chain Development Reports*. Washington, D.C.
4. UNIDO. (2022). *Industrial Development Report: Value Addition in Agribusiness*. Vienna.
5. FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). (2021). *Agricultural Commodity Value Chains and Economic Development*. Rome.
6. Karimov I.A. *Iqtisodiy rivojlanish va sanoat siyosati bo'yicha asarlar to'plami*. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
7. Islomov B., & Rahimov A. (2020). Paxta-to'qimachilik klasterlari samaradorligi va rivojlanish istiqbollari. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali*.
8. Abdullayev A. (2021). O'zbekistonda qayta ishlash sanoatini rivojlantirish muammolari. *Iqtisodiy tadqiqotlar ilmiy jurnali*.
9. OECD. (2022). *Global Value Chains in Textile Industry*. Paris: OECD Publishing.
10. Porter, M.E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100